

עיונים בשפה וחברה

**כתב עת אלקטרוני בין תחומי
של האגודה הישראלית לחקר שפה וחברה**

**גיליון מיוחד בנושא
לשון ומשפט בישראל**

Israel Studies in Language and Society

**Interdisciplinary Electronic Journal of the
Israeli Association for the Study of
Language and Society**

**Special Issue on
Language and Law in Israel**

הערכת

מלכה מוצ'ניק

המחלקה ללשון העברית וללשונות שמיות, אוניברסיטת בר-אילן

ערכת אורחת

סול אזואלוס-אטיאס

החוג ללשון העברית, אוניברסיטת חיפה

ערכת ביקורת ספרים

דבורה קלקין-פישמן

הפקולטה לחינוך, אוניברסיטת חיפה

המערכת

רוני הנקין, המחלקה ללשון העברית, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
רון כוזר, החוג לשפה וספרות אנגלית, אוניברסיטת חיפה
ענת סטבנס, החוג להכשרת מורים לאנגלית, המכללה האקדמית בית-ברל
עירית קופפרברג, מרכז שח"ק לחקר שפה, חברה ותקשורת, מכללת לוינסקי לחינוך
אורה שורצולד, המחלקה ללשון העברית וללשונות שמיות, אוניברסיטת בר-אילן

מרכזת המערכת: רקפת דילמון**עורך לשון עברית:** יצחק הילמן**ערכת לשון אנגלית:** שרה ירקוני**מתחזק האתר:** צבי סדן (צוגויה סאסאקי)**מועצת המערכת**

עלית אולשטיין, בית-הספר לחינוך, האוניברסיטה העברית בירושלים
מוחמד אמארה, החוג לבלשנות אנגלית, המכללה האקדמית בית-ברל
אליעזר בן-רפאל, החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה, אוניברסיטת תל-אביב
גבריאל ויימן, החוג לתקשורת, אוניברסיטת חיפה
גדעון טורי, בית הספר למדעי התרבות, אוניברסיטת תל-אביב
איילת כהן, החוג לתקשורת, המכללה האקדמית ע"ש דוד ילין
תמר כתריאל, החוג לתקשורת, אוניברסיטת חיפה
דב ספולסקי, המחלקה לאנגלית, אוניברסיטת בר-אילן
אילנה שוהמי, בית-הספר לחינוך, אוניברסיטת תל-אביב
יוסף שטרית, החוג ללשון העברית, אוניברסיטת חיפה
אסתר שלי-ניומן, המחלקה לתקשורת ועיתונאות, האוניברסיטה העברית בירושלים

Editor

Malka Muchnik

Department of Hebrew and Semitic Languages, Bar-Ilan University

Guest Editor

Sol Azuelos-Atias

Department of Hebrew Language, University of Haifa

Reviews Editor

Devorah Kalekin-Fishman

Faculty of Education, University of Haifa

Editorial Board

Roni Henkin, Department of Hebrew Language, Ben-Gurion University

Irit Kupferberg, Shahak Research Center, Levinsky College of Education

Ron Kuzar, Department of English Language and Literature, University of Haifa

Anat Stavans, Department of English, Beit-Berl Academic College

Ora Schwarzwald, Department of Hebrew & Semitic Languages, Bar-Ilan University

Editorial Coordinator: Rakefet Dilmon

Hebrew Style Editor: Yitzhak Hilman

English Style Editor: Sarah Yarkoni

Site Maintainer: Tsvi Sadan (Tsuguya Sasaki)

Advisory Board

Muhammad Amara, English Linguistics, Beit-Berl Academic College

Eliezer Ben-Refael, Sociology and Anthropology, Tel Aviv University

Ayelet Cohen, Communication Studies, David Yellin College of Education

Tamar Katriel, Communications, University of Haifa

Elite Olshtain, School of Education, The Hebrew University

Esther Schely-Newman, Journalism and Communications, The Hebrew University

Joseph Schetrit, Hebrew Language, University of Haifa

Elana Shohami, School of Education, Tel Aviv University

Bernard Spolsky, English Linguistics, Bar-Ilan University

Gideon Toury, Culture Research, Tel Aviv University

Gabriel Weimann, Communications, University of Haifa

עיונים בשפה וחברה של "האגודה הישראלית לחקר שפה וחברה" הוא כתב עת בין תחומי שפיט, המציע במה אקדמית לחוקרים העוסקים בלשונות השונות המדוברות בישראל מן ההיבט החברתי-תרבותי. מטרתו לשקף ולהפיץ את המחקר בתחום השפה והחברה בישראל של חוקרים מדיסציפלינות שונות, כגון בלשנות, סוציולוגיה, אנתרופולוגיה, תקשורת, חינוך, תרגום ועוד. המאמרים יתמקדו בתחומים אלו מהיבטים תאורטיים, אמפיריים, תיאוריים ומעשיים.

ISSN: 1565-9682

הכתובת להתקשרות: safa.hevra@gmail.com

כתובת האתר: <http://www.isralangsoc.org/isls/>

הגשת מאמרים

המאמרים וביקורות הספרים יישלחו בדואר אלקטרוני בלבד לכתובת המערכת:

safa.hevra@gmail.com

ספרים לסקירה יש לשלוח לכתובת:

ד"ר דבורה קלקין-פישמן, הפקולטה לחינוך, אוניברסיטת חיפה, חיפה 31905.

אפשר לקרוא את ההנחיות להכנת מאמר בכתובת זו שבאתר כתב העת:

<http://www.isralangsoc.org/isls/guidelines.html>

אזכורים

"עיונים בשפה וחברה" מאוזכר במקומות אלו:

Linguistics Abstracts: <http://www.linguisticsabstracts.com>

MLA International Bibliography: <http://www.mla.org/bibliography>

ERIC – Education Research Information Center: <http://www.eric.ed.gov>

IBSS – International Bibliography of the Social Sciences:

<http://www.proquest.co.uk/en-UK/catalogs/databases/detail/ibss-set-c.shtml>

רכישה ומנויים

לספריות ולמוסדות:

650 ₪ או 185 דולר או 120 אירו עבור גיליון

לאנשים פרטיים (כולל הרשמה לאגודה):

150 ₪ או 45 דולר או 30 אירו לשנה

אופן התשלום

למנויים על כתב העת ולרכישת גיליונות בודדים נא לפנות לחברת און טיים בע"מ

דואר אלקטרוני: ontime@ontime.co.il

טלפון: 04-8405051

אתר החברה: <http://www.ontime.co.il>

Israel Studies in Language and Society of the "Israeli Association for the Study of Language and Society" is an interdisciplinary peer-reviewed journal which publishes research on the different languages spoken in Israel. The journal welcomes articles in the fields of linguistics, sociology, anthropology, communication, education, translation, etc. that deal with relevant topics from theoretical, empirical, descriptive and practical points of view.

ISSN: 1565-9682

Contact Address: safa.hevra@gmail.com

Site Address: <http://www.isralangsoc.org/isls/>

Submissions

To submit articles please see the Guidelines for Contributors at the following address:
<http://www.isralangsoc.org/isls/guidelines.html>

Articles and book reviews should be sent only by electronic mail to the editorial address: safa.hevra@gmail.com

Books for review should be sent to:

Dr. Devorah Kalekin-Fishman, Faculty of Education, Haifa University, Haifa 31905

Indexing and Abstracting

"Israel Studies in Language and Society" is covered by the following services:

Linguistics Abstracts: <http://www.linguisticsabstracts.com>

MLA International Bibliography: <http://www.mla.org/bibliography>

ERIC – Education Research Information Center: <http://www.eric.ed.gov>

IBSS – International Bibliography of the Social Sciences:

<http://www.proquest.co.uk/en-UK/catalogs/databases/detail/ibss-set-c.shtml>

Subscription Rates

Libraries and Institutions:

185 USD or 120 EURO or 650 NIS per issue

Private Subscriptions (including Association's fee):

45 USD or 30 EURO or 150 NIS per year

Payment Systems

For subscriptions and purchase of single issues contact On Time Ltd.

E-mail: ontime@ontime.co.il

Telephone: 04-8405051

Website: <http://www.ontime.co.il>

תוכן העניינים

26-8	דבר העורכת האורחת [עברית ואנגלית]	סול אזואלוס- אטיאס
מאמרים		
53-27	שפה וכוח במקום של אי-ודאויות : הפוליפוניה של ייצוג עצמי בבתי משפט [אנגלית]	יונתן יובל
71-54	"להלן הטקסט המשפטי": על מורכבות הטקסט המשפטי בעיני הבלשן	אורלי אלבק
90-72	הפונקציות של צירופי הבררה או, ו/או בחוזה המשפטי	אבי גבורה
105-91	פיצוח השפה המשפטית "בקליפת אגוז" – בדרך לעברית משפטית פשוטה	רן לוסטיגמן ומיכל אהרוני
127-106	כשהמחוקק אומר "דג" – למה הוא מתכוון? על חשיבותן של ההגדרות בחקיקה	ניב רוזנאי
142-128	מכשול השפה בטפסים הבנקאיים – אחריותו של הבנק כמורה נבוכים שנער	רות פלאטו-
156-143	הסעיפים שנועלים את שערי המשפט: עורכי דין מכלילים תנאים בלתי חוקיים בחוזים הפועלים כמחסומים בפני הנגישות למשפט	מיכל עופר צפוני
180-157	על "מודרנה", שפה ומשפט: הלכות כתיבת שמות בגיטין	ירון זילברשטיין
204-181	אללה ירחמו: ניתוח לשוני-פרגמטי של פרשת הטבח בכפר קאסם	רוביק רוזנטל
221-205	דת, מגדר ומשפט בפרשת עמנואל: מילים, קולות ופרשנויות ולטם פרי-חזן	שולמית אלמוג ולטם פרי-חזן
ספרים ועוד		
223-222	משולחנה של עורכת המדור [עברית ואנגלית]	דבורה קלקין- פישמן
235-224	"תהום שפה" כשיח של האחר: לשון וסימפטום דקדוק וטיפול. דנה אמיר, תהום שפה	מיכל אפרת
241-236	על לשון, שיח והוראה. עירית השכל-שחם, רות בורשטיין, עליזה עמיר והלה אתקין (עורכות), מזמרת הלשון: עיון ומחקר בחינוך לשוני	ברוריה מרגולין
250-242	מבט אקדמי אמיץ ורענן החושף את הנרטיב הישראלי הגזעני המוכחש כהשתקפותו בספרי הלימוד. נורית פלד-אלחנן, פלסטין בספרי לימוד ישראלים, אידאולוגיה ותעמולה בחינוך [אנגלית]	חנה עמית- כוכבי
תקצירים		
251	תקציר בעברית למאמר באנגלית	
256-252	תקצירים באנגלית למאמרים בעברית	

Table of Contents

Sol Azuelos-Atias	From the guest editor [Hebrew and English]	8-26
Articles		
Jonathan Yovel	Language and power in a place of contingencies: Law and the polyphony of self-representation	27-53
Orly Albeck	The complexity of language in legal style [Hebrew]	54-71
Avi Gvura	The functions of disjunction phrases in the legal contract [Hebrew]	72-90
Ran Lustigman & Michal Aharoni	Cracking legalese in a nutshell: The quest for plain Hebrew legal language [Hebrew]	91-105
Yaniv Roznai	When the legislator says “fish” – what does he mean? On the importance of definitions in legislation [Hebrew]	106-127
Ruth Plato-Shinar	The language barrier in banking documents: The bank’s special liability to guide the perplexed [Hebrew]	128-142
Michal Ofer Tsfonti	Contract clauses that lock court doors: Attorneys include illegal contract clauses that act as barriers to the courts [Hebrew]	143-156
Yaron Silverstein	“Modernity”, language and law: The laws of writing names in Gittin [Hebrew]	157-180
Ruvik Rosenthal	<i>Allah ye’rachmu</i> [May God have pity on them]: A pragmatic-linguistic analysis of the Kafr Kassim massacre (1956) [Hebrew]	181-204
Shulamit Almog & Lotem Perry-Hazan	Religion, Gender and Law in the Immanuel Affair: Words, Voices and Interpretations [Hebrew]	205-221
Books and More		
Devorah Kalekin-Fishman	From the desk of the section editor [Hebrew and English]	222-223
Michal Ephratt	Cleft tongue as the discourse of the other: Language and symptom, grammar and therapy. Dana Amir, <i>Cleft Tongue</i> [Hebrew]	224-235
Bruria Margolin	On language, discourse & teaching. Irit Haskel-Shaham, Ruth Burstein, Aliza Amir & Hila Atkin (eds.), <i>Mizimrat Halashon: Essays in Language Education</i> [Hebrew]	236-241
Hannah Amit-Kochavi	A fresh and brave academic look that uncovers the Israeli racist narrative as depicted in school books. Nurit Peled-Elhanan, <i>Palestine in Israeli School Books, Ideology and Propaganda in Education</i>	242-250
Abstracts		
	Hebrew abstract of the English article	251
	English abstracts of Hebrew articles	252-256

Language and Power in a Place of Contingencies: Law and the Polyphony of Self-Representation

Jonathan Yovel

This paper analyzes legal language through the rhetorical, argumentative and narrative structures employed by self-represented litigants, whose linguistic interaction with the court is not mediated by professional counsel. It identifies two levels of linguistic diversity: the polyphony of competing argumentative strategies expressed by antagonistic litigants in multicultural settings, and the “internal” polyphony, or “monopolyphony,” expressed by “relational” litigants who negotiate and shift between such strategies in real time. This linguistic infrastructure frames the two distinct concerns that lay litigants express when approaching justice: rhetorical effectiveness in terms of persuading the court of their case, and authentic expression of their justice-related concerns, moral standing and other social parameters. Existing research correlates these concerns, roughly, with rule-oriented and relational linguistic approaches, and acknowledges tradeoffs that lay litigants make between them. In this research, however, litigants were observed to resist such tradeoffs, requiring their relational concerns to count as rhetorically compelling; indeed, this was their main requirement from the court. This essential tension of linguistic performance, between authentic expression and institutional efficacy, in fact becomes a definition of justice. As the standard rule-orientated bias of courts is generally not equipped to accept such linguistic strategies, the tension remains unresolved, although it is at times mitigated by effective monopolyphonic performances. Data for this study was collected in small claims courts in Israel’s northwestern region. The study focuses on ethnic, generational and cultural parameters rather than on social stratification of class and economic status emphasized by previous research.

“להלן הטקסט המשפטי”: על מורכבות הטקסט המשפטי בעיני הבלשן

אורלי אלבק

הטקסט המשפטי אינו מובן לקוראיו ההדיוטות אף שהוא עוסק בענייניהם, למשל בהסכמים למכירת דירותיהם, בתנאי ההלוואה שיקבלו מהבנק וגם בצוואותיהם. טענתי היא כי למורכבות הניסוח של הטקסט, בייחוד בחוזים ובצוואות, שלושה גורמים עיקריים: תחביר הטקסט אינו צפוי, לכידותו לקויה בגלל סטיות מקשרים לוגיים צפויים, ויש בו מונחים מקצועיים וצירופי לשון שאינם מוכרים לקוראים. נראה שיש הסכמה רחבה בציבור שראוי לנסח את הטקסט המשפטי בלשון ידידותית כדי להנגישו להדיוטות. לניסוח טקסט ידידותי יתרונות רבים: הוא מדויק יותר, משכנע יותר ומובן יותר וגם חוסך זמן למנסחיו ולדנים בו. לאחר עשרות שנים של פעילות ענפה להנהגת ניסוח ידידותי של טקסטים באנגלית, ניכר שיפור בניסוח הטקסט המשפטי. גם בישראל חלה התעוררות בשנים האחרונות: הנושא נדון בכינוסים, ונפתחו השתלמויות לשיפור הניסוח של הטקסט המשפטי.

הפונקציות של צירופי הבררה או, ו/או בחוזה המשפטי**אבי גבורה**

המאמר דן באחדות מן השאלות המתעוררות בשעת העיון בצירופי הבררה או, ו/או בחוזה המשפטי בעברית, בודק את תפקודם ומציג את הפונקציות הלשוניות שהם ממלאים בו ובודק את מידת נחיצותו של הצירוף ו/או. צירופי הבררה או, ו/או שכיחים מאוד בטקסט החוזי, ולהם כמה פונקציות, מקצתן קשורות בלוגיקה ובסמנטיקה, ואחרות בתחביר ובפרגמטיקה. בעזרת ידע פרגמטי של ההקשר המילולי, הנסיבות החיצוניות, הז'אנר המיוחד ובעיקר יחסי מוען-נמען ניתן להעניק פרשנויות אחדות לתפקודם של שני צירופי הבררה האלה. השימוש בצירופי הבררה או, ו/או והפרשנויות הלשוניות מיוחדים ואף מפתיעים, כפי שעלו לאחר עיון מעמיק, דווקא בסוג שיח האמור להיות מדויק ביותר כדי שיימנעו בעיות פרשנות בהמשך, אך נראים הגיוניים כשמביאים בחשבון את תכליותיו של המנסח. מנסח החוזה משתמש בצירופי הבררה כטכניקה לעמעום ולערפול במקומות שבהם הוא מעוניין לשלוט בפרטי החוזה ו"להשאיר את המפתח" בידי כלל מקרה שבו ירצה הצד השני פתח למיקוח.

פיצוח השפה המשפטית "בקליפת אגוז": בדרך לעברית משפטית פשוטה**רן לוסטיגמן ומיכל אהרוני**

טענתנו העיקרית במאמר זה היא שהשפה המשפטית בעברית קשה להבנה לציבור הרחב, ולכן יש לפשט אותה. בעיה זו של שפת המשפט קיימת במדינות רבות בעיקר בשל אופיו של המקצוע המשפטי. לשם הדגמת הטענה אנו מנתחים בהיבט לשוני מודעה שניסח עורך דין ושפונה לציבור הרחב. הניתוח מראה שמאפיינים לשוניים כמו מונחים מקצועיים, משפטים ארוכים ומורכבים, לשון סביל ועוד, חוברים יחדיו ויוצרים טקסטים קשים מאוד להבנה. שלא כעגות מקצועיות אחרות, הקושי להבין את השפה המשפטית עלול לפגוע ביכולתם של אנשים למצות את זכויותיהם. בניגוד למדינות אחרות בעולם, בישראל עדיין לא קמה תנועה הקוראת להשתמש בשפה משפטית פשוטה, אך ניתן להבחין בניצני השינוי. כדי לחזק מגמה זו אנו מבקשים להציע קווים מנחים לפישוט לשונם של מסמכים משפטיים מסוימים גם בישראל, בהתחשב בקהל היעד שלהם, במשאבים הנדרשים למהלך ובתועלת החברתית שעשויה לצמוח ממנו.

כשהמחוקק אומר "דג" – למה הוא מתכוון? על חשיבותן של ההגדרות בחקיקה**יניב רוזנאי**

מאמר זה דן בהגדרות בחקיקה: תחילה בתכליתן ומאפייניהן של הגדרות חקיקתיות המשמשות בין השאר ליצירת בהירות וודאות משפטית למונחים הניתנים לכמה פירושים ולמניעת ניסוחים מסורבלים של סעיפי החוק. חשיבותן של ההגדרות היא שמהן נגזרים בדרך כלל גדרי תחולת החוק. הגדרות חקיקתיות הן לא רק הקביעה המשפטית של משמעותו של מונח אלא הקביעה הכופה של האופן הבלעדי שלפיו מונח צריך להיות מובן וכיצד יש להשתמש בו בנסיבות עובדתיות מסוימות. כך נעשה החוק מקור עיקרי שבאמצעותו השפה משמשת מנגנון לשליטה חברתית, כלומר הגדרות חקיקתיות, שלא כהגדרות מילוניות, הן אוטוריטיביות. המאמר דן עוד ביחס בין הגדרות לפרשנות החקיקה ובמצב הדברים שבו ניתן למונח בחקיקה מובן שונה בתכלית ממובנו המקובל. בבסיס המאמר הטענה שהגדרות חקיקתיות הן מכשיר רב-עצמה שיש להשתמש בו בזהירות.

מכשול השפה בטפסים הבנקאיים: אחריותו של הבנק כמורה נבוכים

רות פלאטו-שנער

מורכבותם הלשונית והתוכנית של המסמכים הבנקאיים מובילה לחוסר שוויון אינפורמטיבי בין הבנק ללקוח ויוצרת מכשול חמור בפני לקוחות המבקשים לבצע פעולות בנקאיות. על מנת להבטיח שהבנק לא ינצל לרעה את הכוח שבידיו בשל מכשול השפה וכדי להגן על הלקוח מוצע להטיל על הבנק אחריות משפטית רחבה כלפי לקוחותיו. אחריות זו כוללת את החובות האלה: החובה לערוך כל הסכם בנקאי בכתב; החובה להדגיש ולהבליט פרטים מסוימים מתוך החוזה; החובה לתרגם את הכתוב ללקוחות שאינם דוברי עברית; החובה לגלות ללקוח את כל הנתונים האינפורמטיביים של העסקה; החובה לספק הסברים מלאים על אודות העסקה; החובה לוודא שהלקוח הבין את המידע ואת ההסברים שנמסרו לו. ההצדקה להטלת אחריות כה רחבה על הבנק טמונה בתפיסה של יחסי הבנק והלקוח כיחסי אמון מיוחדים, והיא תואמת את הגישה המודרנית בדבר אחריותם החברתית של תאגידים (corporate social responsibility).

הסעיפים שנועלים את שערי המשפט: עורכי דין מכלילים תנאים בלתי חוקיים

בחוזים הפועלים כמחסומים בפני הנגישות למשפט

מיכל עופר צפוני

בחוזים רבים עורכי דין מכלילים סעיפים בלתי חוקיים כדי להשיג יתרון בלתי הוגן ללקוחותיהם ועל מנת למנוע מהצד האחר לחוזה לממש את זכויותיו. ההנחה שהצד האחר יכול להשתמש בשירותי עורך דין שיוכל להעמידו על זכויותיו ואכן משתמש בשירותים אלו נמצאת פעמים רבות שגויה. תפקיד עורך הדין אינו מתמצה בהגנה על האינטרסים של לקוחותיו אלא כולל את החובה לקדם את ערכי המשפט תוך נשיאה בחובות כלפי החברה בכללותה. בדיון נמצא שהכללת סעיפים בלתי חוקיים בחוזים היא עברה אתית המצדיקה העמדת עורך דין הנוהג כך לדין משמעתית, וכי נדרשת אמירה ברורה ופעולה נמרצת מצד לשכת עורכי הדין על מנת להביא למיגור נוהג נפסד זה. עוד נמצא כי ראוי להטיל על עורך הדין חובת זהירות כלפי מי שעשויים להיפגע מקיומם של סעיפים אלו בחוזים, כדי שהנפגע יוכל לתבוע פיצוי נזיקי מעורך דין שכך נהג. מגמת בית המשפט להרחיב את אחריות עורך הדין גם לצדדים שאינם לקוחותיו תומכת במסקנה זו.

על "מודרנה", שפה ומשפט: הלכות כתיבת שמות בגיטין

ירון זילברשטיין

לשפה תפקיד חשוב בעיצוב תרבות משותפת ובהנחלת רעיונות בין בני אותה התרבות. אחד הנושאים שבהם מתבטא המפגש שבין עולם השפה ושמות בני האדם ובין עולם ההלכה הוא הלכות כתיבת שמות בגט. הלכות אלו מספקות שדה מרתק למחקר על יחסה של ההלכה לחברה וללשוניות הקיימים באותה חברה שבמסגרתה היא פועלת. דומה כי החברה הסבירה בהקשר זה היא הנותנת מקום חשוב לשימוש בשמות לועזיים ואף מנסה לפענח את המציאות הסוציולוגית של האדם כדי לקבוע את שמו הפרטי העיקרי. בתחום זה הפוסקים נזהרים מלייצר קטגוריות הלכתיות עצמאיות אלא מעדיפים להיצמד אל שפת הדיבור המוכרת והידועה גם על פניה של השפה הספרותית שיש לה תימוכין כתובים. דווקא שימוש הנרחב של בני האדם בשפה הדבורה מעניק לה את הביסוס ואת הוודאות המשפטית הנדרשת לפסוקי ההלכה. תהליכי החילון בעת החדשה הביאו לשינוי גם

במניעיהם של בני האדם לשימוש בשפות שונות. שימוש בשפה לועזית מתוך תודעה "יהודית" עשוי להיות ביטוי ליהדותו של האדם. שימוש בשפה העברית ממניעים "אנטי דתיים" עשוי להיתפס פרדוקסלית דווקא בעייתי מצד ההלכה.

אללה ירחמו: ניתוח לשוני-פרגמטי של פרשת הטבח בכפר קאסם רוביק רוזנטל

במאמר זה אני מבקש לברר שני עניינים: האחד – מעמדה של הפקודה הצבאית כפעולת דיבור. בחינה זו חשובה להבנת המנגנונים שבהם פועל המנגנון הצבאי. העניין האחר הוא אירוע חמור בתולדות מדינת ישראל, שבו התגלגלה שרשרת פקודות אומללה לטבח של אזרחים חפים מפשע בידי כוחות ביטחון ישראלים: טבח כפר קאסם, שהתרחש ב-29 באוקטובר 1956. בחלק זה של המאמר תיבחן שרשרת מבעי הפקודה לאורך הפרשה ובעקבותיה במבחנים של פעולות דיבור ישירות ועקיפות, מאפיינים לשוניים של המבעים האלו והאסטרטגיות הלשוניות של נותני הפקודה. מן הניתוח יעלו מסקנות על הנסיבות שהובילו לטבח ואחריות נותני הפקודות לטבח על פי המבחן הלשוני-פרגמטי: האם תרמו פעולות הדיבור והאסטרטגיות הלשוניות השונות שנקטו לאורך הפרשה לתוצאה הבלתי נתפסת – רצח 43 אזרחי ישראל חפים מפשע בידי כוחות ביטחון ישראלים, וכיצד?

דת, מגדר ומשפט בפרשת עמנואל: מילים, קולות ופרשנויות שולמית אלמוג ולטם פרי-חזן

במאמר זה נתמקד בשני ייצוגים טקסטואליים תוצרי פרשת בית הספר בעמנואל. אחד – כרוז של האדמו"ר מסלונים, ואחד – מכתב לבית המשפט העליון שנכתב בידי אם שבתה התחנכה בבית הספר. קריאה סמיוטית-השוואתית של שני הייצוגים חושפת כמה מאפיינים מעוררי עניין: הקהל שאליו פונה האדמו"ר מוגדר מראש באמצעות בחירה במדיום וברטוריקה המבטיחים קריאה הגמונית, התואמת את הקוד המקובל בקהילתו הפרשנית. מכתבה של האם מכוון מלכתחילה לקהל חיצוני, ולפיכך הכותבת אינה יכולה לצפות לקריאה הגמונית. עם זאת, ניכרות בטקסט בחירות לשוניות המסמנות קונפורמיות קהילתית. התוצאה היא ניסיון נדיר לפריצת גבולות קהילתיים לצד רצון לפעול מתוך הקהילה. לאור החסמים שבדרך כלל מונעים מנשים לקרוא תגר על מקורות הסמכות בקהילה החרדית, המכתב מייצג ניסיון נשי הראוי לתשומת לב להשיג קול ונוכחות. הופעה זו של קול חרדי נשי, המשרטט אופציה של התנגדות למהלכים של הדרה ומבקש מבית משפט חילוני סיוע בהשגת נראות והשפעה, ממחישה את האפשרות להסתייע במשפט על מנת לקדם את החתירה לשוויון.